

2. אומות (ע"פ)

ויסעו מרפידים קשה למה אחר המקום
כי פסוק זה היה לו להקדים קום
פסוק שלפניו שאמר באו מדבר סיני
עוד ירצה בהעיר עוד אומרו ובאו מדבר סיני
וקלא כבר אמר בפתוח שלפניו באו מדבר
סיני עוד צריך לדעת למה הוצרך לומר ויחגו
במדבר הלא מוכן הוא הדבר כי במקום
ביאורם וכו':

אכן פנת הפתוח הוא להקדים ג' ענינים הם
עקרי הנהגה לקבלת התורה שקאמץעונתם
ונחצה ה' להחזיקם נחלת שרי היא תורתו
הנצחית:

הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה
כי העצלות הוא עשבו המפסיד השגותה,
ולזה תמצא כי כל מקום שפירקה ה' לתורה
ויקרא לומר לשון חוק ואמץ עד גדר שמית
עצמו עליה דכתיב (פסוק י"ט י"ד) זאת התורה
אדם כי ימות וגו' וירשו ד"ל (שפת י"ט) כו',
כמו כן רבותינו ז"ל וקראו בפתוח לומר
עסק התורה השתדלות התורה ורבים כמוהו,
ועין מה שפירשתי בספרי חפץ ה' שפירשתי על
קצת ממסכתות הש"ס בקטנותי במאמר
רבותינו ז"ל (שם פ"ח) למימינים זה כו'
ותראה כי לא תשג השגה אלא בהתעצמות
גדול, וכנגד זה אמר הפתוח ויסעו מרפידים,
לא בא להודיע מקום שפגעו נסעו שאם פן
היה לו להקדימו קדם תחנותם, אלא נתפנן
לומר שפגעו מבחינת רפיון ימים כמו שפגענו
שדרישו פן רבותינו ז"ל (סנהדרין ק"ג) בפסוק
(לעיל י"ז ח) וילקח עם ישראל ברפידים
ברפיון ימים עד כאן. והן עתה נסעו מבחינה
זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משה בנעם ה',
והוא אומרו ובאו מדבר סיני.

וענין ב' הוא השפלות והענוה כי אין דברי
תורה מתקמין אלא במי שפושל עצמו
ומשים עצמו במדבר, וכנגד זה אמר ויחגו
במדבר פרוש לשון שפלות וענוה במדבר
שהכל הורכים עליו:

וענין ג' הוא בחינת יעוד חכמים בהתגברות
בלב שלם וחקמים לא שיהיו בד כבוד
שעליהם אמר הפתוח (ויסעו ג') חרב אל
הפדים (פרכות ס"ג). אלא יתעורר יחד ויחדו
זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר
ויחן שם ישראל לשון יחד שנעשו פלן יחד
כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת
התורה:

1. אומות א"י

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה
באו מדבר סיני ויסעו מרפידים ובאו מדבר סיני ויחגו
במדבר ויחן שם ישראל נגד ה':

3. רי"ה א"י דיעה א' 389-390

רי"ה הסכת ושמע ישראל, כתוב עצמכם ע"ד
תורה, כד"ל מנין שאין ר"ה מתקיימים אלא כמו
שממית עצמו עליה כו'. כשם שבקיבוץ הנוצר לישבו של
עולם, התכלית של הנהגה הקיבוצית היא שיחיו בני אדם
יושבי הארץ חיים ממוצעים מסודרים. אמנם כדי שהכל יגיע
לחיים אמצעים, צריכים אנשים יחידים, עומדים על משמרת
עבודת הכלל, להתנדב בעבודה רבה יוצאת חוץ לגבול האמצעי,
כעבודת אנשי החיל שלפעמים ינדדו שינה מעיניהם ויעמדו הכן
על המשמר שעות רבות יותר מהערך הראוי לחיים ממוצעים.
והם מקבלים באהבה את העול הזה, אם כעלי נפש הם, ושמחים
בעבודתם, כאשר יודעים הם כי רק כהתנדבם הם להעמיד את
מצב חייהם כמצב יוצא מגבול הסבל הממוצע יצליחו את בני
אומתם בחיים הממוצעים. כן השרידים אשר ד' קורא העוסקים
בתורה, הם אנשי החיל למשמרת, חומה המה לאומה הישראלית
בכללה, אני חומה של תורה ושדי כמגדלות אלו ת"ח. אם אנשי
החיל יאבו להיות מתנהגים בחייהם בגבול הממוצע, אז תהי'
המדינה אבודה ולא תשיג גם ארחת חיים ממוצעים, כי חסם
ושד יתרבה בה וידי צריה תשיג להדפה ולכלותה מעל פני
האדמה. ע"כ ת"ח אנשי המשמר צריכים להתנדב לעבוד יותר
מהמדה הממוצעת, כדי להביא שלום לעולם, כדי להמשיך יפה
את הקיום לאור ישראל וחיו האמיתיים. ע"כ לא נביט אל
חלישות הכח המוכרח כמעט ברובו להמצא בין ת"ח עמלי תורה,
על כתימות הגוף החומרי ועל המניעה מהמון תענוגי החיים
ושחן עליונים. כי אך בזאת תתקיים התורה בעמל הגופני,
הכתימה נגד החלק המעשי הצריך סבל ועבודה של עיון וגרסא
בעמל גדול, והרחקה מרגשות העונג של הרחבת החיים, ע"י
ההתעמקות הנפלאה בעיונים שכלים מופשטים והגיונים

מוסריים, איך לישר דרכם של בני"א להתרומם מעל כל יצר לב
האדם למראה עיניו, למען יוכלו בלא משוא פנים להרוח לבני"א
הדרך הטובה והישרה, שתבא רק בהמתת החפץ הסוער לתענוגי
הרוח שהם ראויים אמנם להמון, אבל ראוי להיותם רחוקים מלב
בעלי עיון עובדי עבודת הקודש לישר דרך העם.

עיקרי דיעה א' לקבלת התורה

רי"ה הסכת ושמע ישראל, הם ואח"כ כתה,
כדרכא דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ
יהנה. העיונים בכל דבר צריכים להיות נולדים לא רק
מתוצאות ההשקפה השכלית בדבר הפרטי לבדו שבו הוא נושא
ונתון. כ"א צריכים שיהיו תוצאה של הרחבה ויריעה מקפת אל
כל הענינים המתחשים לו. ע"כ אין תקוה לתוצאות טובות של
חידושי עיונים, כ"א כשקדמה הידיעה הכוללת בכל הענין וכל
הדברים השייכים לו. והנה הדבר מגיע ביחוד ע"ד התנגדות
לדיעות ובקורת, שרק אז תהי' מועלת להגדיל תורה ולהאדירה
להרבות חכמה ולפארה, רק כשתצא ע"פ ידיעה שלמה ומקפת
והעמקה מסודרת בכל הענין, כראוי למומחה ובקי. ע"כ צריך
שיהי' האדם מתרגל לסכול לשמע הרבה, להוסיף ידיעה, מבלי
הוסיף בזה עדיין דעתו והשקפותיו, אשר אם גם יתגדלו לאיזה
פרטים וסעיפים אל יצא לריב מהר. הם, שתוק והאון ורד לסוף
דעת העיונים וחקור בכל חלקיהם, ואז כשתעלה בידך הידיעה
השלמה כבר הנך מגבורי כח למלחמתה של תורה. כתה, שבור
את אשר יראה לך לסתור ולהרס, אבל אל תהי מהיר להרס
ולבקר ואתה אינך עדיין בקי גדול ומומחה בענינים אלו, כי מזה
תצאנה תקלות רבות עיוניות ומוסריות. והעד ע"ז כי הלא גם
בכלל בסדרי הלימודים ג"כ הידיעה המקפת וכוללת צריכה
להיות קודמת לעיונים מחודשים, ילמוד אדם תורה ואח"כ
יהנה. ומה נאמר עוד ביחס הכתימה והריסה, ע"י זיין והתנגדות
ההבקה שראויה לצאת רק אחרי הידיעה העמוקה והברורה,
הנכנית רק בסכל רב ועמל גדול. ואם תמלא את התנאי הזה,
ודאי תביא גם כתימת ברכה לעולם וכך היא דרכה של תורה, זה
בונה זה סותר ובלבד שיהי' כואי והגון לכך.

הסכת עשו כתוב כתות ועסקו בתורה, שאין
התורה נכנית אלא בחבורה. מפני שתה"ק היא תורת חיים,
שאינה מנהגת את ההולכים בה לחיי נזירות ומאסה בעולם
ובתענוגיו הטהורים, המרימים את המעלה האישית ומשמחים
בלבו. ע"כ יש בתכונתה הצורך לחיי חברה ורעות שהוא הדבר
המביא לחיים מדיניים יפים ונאים וטבע קנין הרעות וחברת
טובים וחכמים קבוע בתכונתם. וההתרחקות מן הבריות
והנזירות המופלגת, שהסיעו רבים ממי שבקשו מסבתן עצמם
למצא קרבת אלהים, מתוך חברת בני"א ונתקום מהחיים
הציבוריים, היא זרה לרוחה, עד שבטבע עצם קנייתה ולמודה
תתנגד לזה, ואינה נכנית אלא בחבורה, ההיפך של הכדידות
וההתרחקות מבני אדם.

שמא. כדריב"ח, דארי"י ב"ח מ"ד חרב על הכדים
ונואלו, חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבין בד כבוד
ועוסקין בתורה, ול"ע אלא שמטפשין כו', ול"ע אלא
שחוטאין כו', ואכ"א מהבא נואלו שרי צוען. הרעות
היוצאות מהכדידות והנזירות המופלגת, ביחוד לבעלי הגיון
ועיון בדיעות והגיוני לב של אמונות ומדעים מוסריים, הנם
משולשות. האחת, שחיקון העולם הנמשך ע"י בא רק בהיות
מצורף עם טהרת הלב ויראת ד' וחכמת התורה גם הסבלנות על
העיונים והדיעות שהם שונות מדיעותיו, כדין והלכה וגם
בעיונים מוסריים, לקיים האמת והשלום אהבו. וזאת הסבלנות
נעשית קנויה אצל ת"ח, רק בעסקם בתורה בחבורה ומתורגלים
בדיעות שונות, ורואים שדוקא מכל הדיעות של החכמים
השונים בארחת התורה והיראה, תצא הדרך הישרה והברורה,
ששם אור ה' שורה. אבל בהיות האדם מוסגר בחוגו הצר, ולא
ידע מאומה מהמון דיעות חביריו העוסקים בתורה וחכמה, איש
איש כפי כשרונו, באמת ואמונה, הלא לא יוכל שאת כל דעת
שהיא שונה מדעתו. וזוה תהי' הסבה היותר חזקה למחלוקת
ומריבה, וחרב המדנים יתפשט ע"י באומה, להיות חרב איש
ברעהו, כפועל חטא בפועל, אם שהכדידות תטה את האדם
המופלגת, בעסק התורה, זה הוא הרע המגיע לתכלית השלום
של האומה, הצריכה להתנהג ע"פ רוחם של בניה בוגיה, ת"ח

המרכיב שלום בעולם. והרע השני, שמגיע בענינים עיונים
מדיעות ומדות אמוניות, גורם החוג הצר, שאין הדברים
מתבררים כראוי ועולים קמשונים במושגים של הדיעות,
שמטפשיין. ומה שנוגע למעשים בהלכה, גורם המגרעת של
כירור הדברים חטא בפועל, אם שהכדידות תטה את האדם
לקצה האחרון, שבזה ג"כ יהי' חטא, כנוזר הנקרא חוטא, ועוד
שחטא יוצא ע"פ אותה ההשפעה שמשיעים ת"ח על העם, אם
לא יהיו עניניהם מבוררים. זהו הנרצה מדמיון נואלו שרי צוען,
הנאמר על שגיאת מנהיגים שמגעת במעשה אל הכלל.